Bir Öğretme Yöntemi Olarak Sokratik Metot: Sokratik Metot, adını antik Yunan filozofu Sokrates'ten alan, diyalog ve sorgulamaya dayalı bir öğrenme yöntemidir. Bu yöntem, bilginin basitçe aktarılması yerine, bir dizi soru ve diyalog yoluyla keşfedilmesi ve öğrencilerin kendi anlayışlarına ulaşmalarını sağlamayı hedefler. İlk olarak ahlaki ve felsefi sorgulama için tasarlanmış olsa da, günümüzde hemen her tartışmada kullanılabilmektedir.

Bu makaleyi Spotify'da sesli olarak dinlemek için podcast'ine bu linkten ulaşabilirsiniz.

1.1 Sokratik Metodun Tanımı ve Temel İlkeleri:

- Sokratik metot, kışkırtıcı (soran kişi) ve yanıtlayıcı (cevaplayan kişi) arasında bir diyalog yoluyla bir **"gerçeğe"** veya **"nesnelerin özüne"** ulaşmayı hedefler. Bu süreçte, her iki tarafın da samimi ve dürüst katılımı, bireysel olarak sahip olunanlardan daha doğru bir gerçeğin ortaya çıkmasını sağlar.
- Sokrates, kendi yaklaşımını ebelere benzeterek (maieutik metot), insanların kendi içlerinde var olan fikirleri "doğurmalarına" yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Bu yöntem, yanlış varsayımları ortadan kaldırmaya odaklanır.
- Öğretmen, dar anlamda bir bilgi aktarıcısı değil, bir kolaylaştırıcıdır. Sokratik bir öğretmen ders planı yapamaz, çünkü tartışmanın nereye gideceği baştan belli değildir.
- Hem öğrencileri hem de öğretmeni eşit bir zemine oturtur; her ikisi de diyalogda eşit katılımcıdır.
- Günümüzde "Sokratik metot" terimi genellikle yanlış kullanılmakta ve anlamı tartışmalıdır. Sokrates'in kendisi bu terimi kullanmamıştır; daha çok sonradan gelen akademisyenler tarafından metinlere dahil edilmiştir. 18. yüzyılın başlarına kadar gerçek bir Sokratik öğretim tekniğinden bahsedilmemiştir.

Bu makaleyi Youtube'da görüntülü olarak izlemek için videosuna bu linkten ulaşabilirsiniz.

1.2 Amacı ve Öğrenme Hedefleri:

- Sokratik Metot, öğrencilere hukuki analiz, eleştirel düşünme ve sözlü beceriler kazandırır. Özellikle hukuk öğrencilerine "bir avukat gibi düşünmeyi" öğretmesi ve istihdam edilebilirliklerini artırması açısından önemlidir.
- **Eleştirel düşünmeyi teşvik etmeyi** ve karmaşık kavramları derinlemesine incelemeyi amaçlar.
- Öğrencileri pasif bir şekilde bilgi almaktan ziyade, kendileri için neyin doğru olduğunu görmeye yönlendirir.
- Anlayış, bilgi ve gerçeği bulmayı hedefler.
- Öğrencilerin kendi argümanlarını ve fikirlerini yansıtmalarına ve eleştirmelerine yardımcı olarak kendilerine daha fazla güven duymalarını sağlar.
- Yetişkin öğrenciler için daha uygundur.
- Büyük Dil Modelleri (LLM'ler) gibi teknolojilerde kullanıldığında, yaratıcı yazımı teşvik ederken kesin cevaplar ve gerekçeler sağlayabilir. Ayrıca çıktının doğruluğunu ve

özlülüğünü artırır.
- Mantıksal çıkarım, tutarlılık ve doğruluğu sağlamak için tümdengelimli, tümevarımsal ve abdüktif akıl yürütmeyi kullanır.
- Öğrencilerin hataların yapılmasına izin verilen bir "eğitim alanı" olduğunu anlamalarını sağlar.
- **İngilizce Dili Öğrenenler (ELL'ler) için etkili bir yöntem olduğu kanıtlanmıştır**.

1.3 Uygulama Süreci ve Adımları:

- Yöntem genellikle **açık uçlu bir soruyla başlar**, ardından takip eden derinlemesine sorular, karşı örnekler ve ilk yanlış sezgileri ortadan kaldırma süreci gelir.
- Paul ve Elder, Sokratik sorgulamanın **spontane, keşfedici ve odaklanmış** olmak üzere üç türünü tanımlar. Odaklanmış sorgulama, tanımlama, elenkus (çapraz sorgulama), hipotez eleme, diyalektik ve genelleme gibi yöntemleri içerir.
- Sokratik diyaloğun beş adımı şunlardır:
    1. **Almak (Receive):** Diğer kişinin önermesinin, görüşünün veya argümanının dinlenmesi.
    2. **Yansıtmak (Reflect):** Kişinin bakış açısının özetlenmesi ve geri yansıtılması.
    3. **İyileştirmek (Refine):** Kanıt sunması istenerek, düşüncelerinin veya eylemlerinin temelindeki gerçekler, inançlar veya varsayımların ortaya çıkarılması.
    4. **Yeniden Belirtmek (Restate):** Kişinin pozisyonunu yeniden formüle etmesi ve belirtmesi.
    5. **Tekrarlamak (Repeat):** Yeni önermenin değerlendirilmesi ve sonraki yanlış varsayımların sorgulanması. Bu döngü, konunun özüne inmeye yardımcı olur.
- Sınıfta tartışma, ideal olarak öğretim görevlisi ile "sıcak koltuktaki" öğrenci arasında ve doğrudan öğrenciler arasında gerçekleşir.
- **Öğretmenin görevi, korku eşiğini düşürmek ve hataların sınıfın bir eğitim alanı olduğunu açıkça belirtmektir**.

1.4 Faydaları ve Avantajları:

- Öğrencilerin ortalama notları, klasik ders anlatımına kıyasla Sokratik yöntemle öğretilen sınıflarda daha yüksektir.
- Öğrencilere kendi düşünme süreçlerini yönetme sorumluluğu vererek onları güçlendirir.
- **"Aktif öğrenmenin" özel bir biçimidir**.
- Yerleşmiş gerçekleri sorgulatabilir ve öğrenme sürecini başlatmak için gerekli olan "rahatsızlığı" yaratır.
- Öğrencilerde mantıklılığı geliştirmede **anlamlı ve pozitif bir korelasyon olduğu gösterilmiştir**.
- Daha fazla hazırlık yapma teşviki sağlar, yoğun odaklanma, dinleme becerileri, tutarlı analiz ve iyi muhakeme yeteneği geliştirir.
- Öğrenciler arasında topluluk ve ortak öğrenme amacı duygusu yaratır.

- Yüksek düzeyde düşünme becerilerinin (metacognition) gelişmesine katkıda bulunur.

1.5 Zorlukları ve Eleştirileri:

- Hem öğrenciler hem de öğretim görevlisi için daha yüksek bir iş yükü gerektirir.
- Sokrates'in sınıfın tamamı yerine tek bir muhatapla ilgilenmesi nedeniyle, günümüzdeki büyük sınıflarda sessizlik gibi sorunlar ortaya çıkabilir.
- Özellikle değer sistemleri altüst edildiğinde veya yanılgılar ortaya çıktığında öğrencilerde rahatsızlık yaratabilir.
- Bazı araştırmalar, **kadınlar üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu öne sürmüştür**, ancak yazarın kişisel deneyimi cinsiyetler arasında anlamlı bir fark gözlemlemediğini belirtir.
- Yöntemin "bir panzehir" olmadığı ve iyi bir avukatın sahip olması gereken becerilerin en iyi farklı öğretim stillerinin bir karışımıyla edinilebileceği belirtilir.
- Geleneksel uygulamasında **"soğuk aramalar" (cold calls) ve sonrasında yaşanan aşağılanmalar nedeniyle hukuk öğrencilerinde korku uyandırabilir**.
- Öğretmenlerin Sokrates'in yetersiz yanıtlara karşı sabrını kaybetmiş olabileceği eleştirisi vardır.
- Yöntemin istismar edilmesinin öğrencilerde stres, izolasyon ve hatta depresyon gibi psikolojik sorunlara yol açabileceği iddiaları bulunmaktadır.
- **Eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede etkili olsa da bu etkinliğin tüm öğrenciler için geçerli olmayıp, yalnızca küçük bir bölümünde (örneğin, yetişkinlerin üçte biri, ergenlerin yarısı) etkili olduğu belirtilmiştir**.
- Yöntemin "stultifikasyon" (öğrencinin zekasının öğretmenininkine tabi kılınması) olduğu yönünde eleştiriler de mevcuttur.
- Sadece yüzeysel maruz kalma yeterli değildir; faydaların ortaya çıkması için **"sürekli Sokratik eğitim"** gereklidir.
- Bilgiyi etkili bir şekilde aktarma konusunda çok etkili olmadığı düşünülmektedir.

1.6 Uygunluğu ve Uygulama Alanları:

- Geleneksel olarak ve günümüzde **çoğunlukla hukuk fakültelerinde** kullanılır.
- Eleştirel düşünme ve problem çözme yeteneğini geliştirmesi nedeniyle **iş dünyasında karar verme süreçlerinde** de uygulanabilir.
- LLM'ler gibi büyük dil modelleri için **istem şablonları geliştirmede** kullanılır.
- **İlkokul, ortaokul ve liselerde** de kullanıldığı görülmüştür.
- **Yabancı dil öğretiminde, özellikle işyeri bağlamında dil hakimiyetini geliştirmek için** önemli bir araç olarak görülmektedir.

1.7 Öğretmen/Kolaylaştırıcı Rolü:

- Öğretmenler, Sokrates'in yaptığı gibi "hiçbir şey bilmediğini" itiraf etmeli, her şeyi bildiğini iddia eden bir tavır sergilememelidir.
- Öğretmen, içeriği net sorulara dönüştürmeli, öğrencilerin yanıtlarını tahmin etmeli ve

uygun takip sorularını düşünmelidir.
- Öğretmen, sınıf ortamının elverişli olmasını sağlamak için öğrencilere çalışma şeklini açıklamalı ve temel katılım kurallarını belirlemelidir.
- Öğretmenin temel amacı, öğrencilerin inandıkları şeyi yeniden incelemelerini sağlamak, onlara mutlak bilgi sunmak değil.
- Öğretmenin görevi, bilgiyi tek başına sağlamak yerine, öğrencilerin problemleri anlamalarına ve kendi çözümlerine ulaşmalarına rehberlik etmektir.
- Diyaloğun "yönünü" belirleyen ve yönlendiren kişidir.
- Öğretmen, soruları utandırmak için değil, düşünmelerini sağlamak için sorduğunu açıkça belirtmelidir.
- Öğretmen, tartışmayı tekeline almamalıdır.
- Öğretmenin kendisi de diyalogda bir katılımcı olmalı ve her zaman bir şeyler öğrenmeye açık olmalıdır.

1.8 Modern Adaptasyonlar ve Evrim:

- Sokratik metot, tarihsel orijinalinden farklı olarak, **Sokrates'in tek bir muhatapla değil, bütün bir öğrenci sınıfıyla ilgilenmesiyle** ayrılır.
- "Modern Sokratik metot", günümüzde yaygın olarak kullanılan bir versiyondur.
- **Hukuk fakültelerinde "vaka yöntemi" ile birleştirilerek** ve çapraz sorgulamayı taklit ederek "bir avukat gibi düşünme" modelini yansıtmıştır.
- Modern adaptasyonlar arasında **Sokratik seminerler/çemberler**, Sokratik sorgulama ve gruplar halinde Sokratik diyaloglar yer alır.
- Sokratik seminerler genellikle bir iç ve dış çember içerir; iç çember tartışırken, dış çemberdeki öğrenciler gözlem yapar.
- Yöntem, yoğunluğu azaltmak için gönüllü katılım veya "nöbetçi" öğrenciler gibi değişikliklerle yumuşatılmıştır. Genellikle grup çalışmaları, simülasyonlar ve öğretim görevlisi dersleriyle desteklenir.
- **Müşteri odaklı, araştırma odaklı ve beceri duyarlılığı odaklı** olarak yeniden çerçevelenerek hukuk pratiğini daha iyi yansıtması sağlanmıştır.
- Sokratik metodun "teknik mükemmelliği" nedeniyle değil, eğitimcilerin kendi gündemlerini ilerletmek için **"yaratılmış ve hayal edilmiş" göreceli modern bir kavram** olduğu belirtilir. 20. yüzyılın başlarında, Sokratik metot "öğrencilere soru sorarak ve onların açıkça yanıtlamasına izin vererek" olarak basitleştirilmiştir.